

Ganzenexcursie op zaterdag 26 januari 1991

P. Glas

'Onder leiding van Jan Hulscher naar de winterse uitgestrektheid van het Friese merengebied, dat in deze tijd gestoffeerd wordt door jaarlijks nog toenemende legioenen wilde ganzen... een unieke ervaring.

Vertrek om 7.00 uur in verband met de ochtendtrek...' aldus de reclame-achtige aankondiging in De Grauwe Gors.

Dertien leden van Avifauna maakten deze unieke ervaring mee. Hier volgt mijn persoonlijke beleving van deze dag.

Het werd een grauwe dag, laaghangende zware bewolking, zicht matig, nauwelijks wind, temperatuur enkele graden boven nul.

In het donker stonden we aan de oostzijde van het Leekstermeer nabij de Matsloot te luisteren naar groepjes Smienten, die van de omgevende weilanden waar ze hadden gegraasd naar hun slaapstek op het meer vlogen. Geleidelijk aan zagen we de silhouettes in de schemering. Op en langs de meeroever hoorde je het vredige gemurmel van de Kolganzen. Op de ach-

tergrond motorgeronk van de A7, maar toch een vredig moment, ieder van ons gespitst op de geluiden uit de natuur. Toen nog in de diepe schemering waarin je nauwelijks een gans kon onderscheiden, begon het geknal van de jagers die het recht gekocht hebben om op de vrije zaterdag onze Siberische gasten te belagen. Paniek natuurlijk onder de ganzen die in allerlei richtingen wegvluchtten. Onze zwarte kijkers werden duidelijk als bedreigend ervaren door de ganzen die over ons vlogen.

Denkend aan de ganzen die ziek geschoten waren en die met lood in het lijf verder moesten, verlieten we deze plek. Tot aan de middag zagen we onderweg en midden in Friesland vrijwel geen gans aan de grond, daarentegen grote groepen her en der vliegend. Een beeld van grote onrust onder de ganzen kwam bij me op. Volgens inlichtingen die de excursieleider had gekregen zouden er in Friesland nog maar een 40-tal Kleine rietganzen verblijven. De hoofdmacht zou alweer op de terugweg richting broedgebied zijn. Toch maar gekeken over de graslanden tussen IJlst, Oudega en Heeg waar meestal concentraties Kleine rietganzen verblijven. Helaas geen succes, zelfs niet bij het karakteristieke kerkhofje met klokkestoel te Idzega. Daar kwamen vader en zoon boer hoopvol vragen of we op de ganzen kwamen jagen. Teleurgesteld over onze ontkenning en vol onbegrip over onze liefhebberij, gingen ze weer aan hun mestarbeid. Een einde verder, tegen koffietijd waren eindelijk enkele 1000-den Kol- en Brandganzen op het strakke grastapijt gestreken. Wij bleven zorgvuldig in de auto's en wrongen ons met de kijkers in de gebruikelijke bochten: zouden er Rietganzen tussen zitten, of een Roodhalsgans, of geringde vogels? De ganzen waren driftig aan het grazen: hun uitgestelde ontbijt dus. Ach, de koffie was alweer op en prompt stormden uit diverse boerderijen de boeren in looppas over de weilanden, de ganzen weer op de wieken drijvend.

Hoe moet je diverse uitingen van intolerantie verklaren? Een jager is voor mij een simpele figuur: iemand boordevol opgekropte agressie, die hij beter zou kunnen botvieren in het Franse Vreemdelingenlegioen. Bij een Friese veeboer zou je ook zo'n primi-

tieve haat kunnen veronderstellen tegen elke vogel die zijn grassprietten opeet. Maar boeren zijn in het algemeen slim. Door gecombineerd opjagen maak je de vogels extra hongerig. Uiteindelijk zullen ze toch meer eten dan als ze normaal met rust worden gelaten. Dan kun je schade claimen bij het ministerie van Landbouw en Natuurbeheer. Bij erkenning zal dat ministerie die schade vergoeden uit het Jachtfonds, waaraan elke jager een bijdrage levert. Zo kunnen de boeren toch wat aan die gasten uit het noorden verdienen. Een beroep op het Jachtfonds speelt de jagers ook nog in de kaart. Want de jagers kunnen op grond van de geleverde, geldelijke bijdrage het schietrecht blijven eisen. De ganzen blijven wel de dupe van zo'n beleid, want die kunnen hun vetreserves onvoldoende opbouwen. We weten uit recent onderzoek dat die reserves een absolute voorwaarde zijn voor de verre reis naar hun broedoord en voor het voortplantingssucces aldaar.

De ervaringen van de morgen overdenkend, zijn we ons maar gaan laven in een wegcafé aan koffie met appelgebak en slagroom, chocolademelk, patat met... en erwtensoep.

De middag brachten we door in Gaasterland en langs de kliffen. Een vriendelijk landschap, bossages, afgewisseld door graslanden met een veel ruwere vegetatiestructuur dan in centraal Friesland. Hierin wel groepen van 1000-den Kolganzen gemengd met 100-den Brandganzen driftig grazend. Geen opjagen door boeren. Wel waren ook deze ganzen voor een geringe verstoring erg gevoelig. Zou de bevolking hier gans-vriendelijker zijn? Of zijn de boeren in deze regio afgekocht met een regeling, vergelijkbaar met een landbouwsubsidie? Het laatste zou ideaal zijn indien de jacht ter plaatse ook werd verboden. Weer geen Roodhalsgans kunnen vinden, ondanks ijverig speuren. Maar we werden getroost op het eind van de middag door zeven rondvliegende Sneeuwganzen die dichtbij aan de grond kwamen, een schitterend gezicht!

Een beeld van de zachte winter tot nu toe was het waarnemen van talrijke Wulpen, Kieviten, Spreeuwen en een groep van 200 Kemphanen in Gaasterland. Er moeten bovendien veel muizen

zijn, gezien de Torenvalken die we overall onderweg zagen, alsmede Bui-zerds en Blauwe reigers.

Nog even een paar regels over de volgende dag, zondag, toen enkele Avifauna-leden weer diep in Friesland waren doorgedrongen om enkele zeldzame vogels in de kijkers te krijgen. De boeren zaten in de kerk, nauwelijks ganzen in de lucht, wel aan de grond, geen geknal en geen opjagen. Het evangelie is blijkbaar maar tot één dag in de week beperkt.